

ביקורת

באבחנה זו מובלעת, מן הסתם, ההנחה הסמיוטית שכתבתה של וירג'יניה וולף מגלמת את ההיפוך הגמור, ואכן היא מרבה לכתוב על חתיכתה לחיפוף האמת האנושית, לא א הגלית על פני השטח והנקלחת בחוש הראייה בלבד, אלא ו המתגבשה בתודעה פנימה.

מכתבים לידיד גוסט

מכתביה לז'אק ראורא מהווים תסיבה נכ- בדה ומעניינת, שזכתה להבלטה ניכרת בעיתון- גות, בשל אופייה החושפני, הסנסאציוני, הצייר הצרפתי, בעלה של ידידתה האהובה, ג'ון דארטון, לקה כמדינת-עורקים, ובהיותו חזק למינתו שמר על קשריו עם בני-הזוג וולף באהבה-רשעה שנתנו האחרונות באמצעות כתיבתם ארוכים בלבד. וירג'יניה העריכה עד כאן את כנותו הפורה-הפשוטה ואת דעותיו הנוקשות, התוקפניות. היא ראתה בו ללא ספק, בן-פלוגתה של ממש להחנצחיותה המילוליות — התגלמות האינטלקטואליות ה- אכזרית, הנפדרת מטוא-פנים. את הערכתה לגילוי-ליבו, הסריח-רחמים לעיהים, ביטאה בחשיפת-עצמה לפניו. מנה אחת אפיים, נטיח- היה הלסביות, הנלמדות מן היומן רק בפרובי- ננטות באגרנותיה. אליו לניתוח גלוי, ללא העבדת-פנים והחחסדות.

גם את ידידיה הקרובים ביותר תיארה ויר- ג'יניה וולף לפני ידידה הצרפתי גוסט בגילוי- לב גבור, כשהיא משייפה אותו שוב ושוב: אנא, אל תנכה לאיש את דברי-הרכיל שלי. על ליאנארד וולף היא כותבת באירוניה: יסוף בעמדה הנא.

צוות לכושריה-החיקה הנדיר של הסופרת המרה- ננת (האגרות נחפרטמו באגוסט ש.ה. כ- „טאנדיי טיימס ויקלי רבי“). יומנה מן השנים המקבילות מגלה שינאה נמרצת לכל מוסכמות החברה וגיבוייה. את היציה השנונים ביותר השחיה בנגד כל גילוי של ראוותנות ריקנית. במיוחד שנאה אנשים המתלכשים בהידור, ומחפים בכך על בוותחם. עם כל שריונותיה היה וירג'יניה וולף יצור חברתי מובהק, וחשה דיכאון של כמש כל אימת שנכבד ממנה לרעה את כל המתרחש בקרב רעה ומיודעה. יומנה ואגרותיה מהווים הקלטה מהימנה של רשביה ודעותיה, המדהי- פים את הקרא שוב ושוב בהבחנותיהם המדהי- והקולשית. מעניינת במיוחד הויקה בין התי- אורים הממצייתים, המרעפים קמטא, אך הספוגים עם זאת אהבת-הבריות, שהיא כתי- ארת את ידידיה הרבים באגרותיה „בין דרכי- האיפיון, שהיא נוקטת בספריה.

על כתיבתה של ידידתה-ידידתה קאתרין באנספילד העירה באגרת מילוי 1925 לידידה הצייר הצרפתי ז'ק ראורא:

..אנא קרא את כתיבתה של קאתרין, ואמצי לי את דעתך על כתיבתה. התי- אוריה שלי היא, שהיו לה חושים מחר דדים ביותר בעזרתם היתה מסוגלת לנטון חיים בכל דבר... לעומת זאת, היא גילתה ריפיון, מימנות תיפלות ובאנא- ליות, כל אימת שנדרשה להשתמש במוחה. כלומר, היא אינה מסוגלת (וירג'יניה מדברת על ידידתה, שנפטרה כמה חודשים קודם לכן, ב הוות) לצרף פחשנות, או גשנות או דקיות מכל סוג שחוא... סיפורת הראשון שחדפסנו — „פרלוד“ — היה פריהתבוננות בלבד, ועליכן היה נפלא. את סיפורת האחרון לא יכולתי לקרוא, אך, כמובן, יתכן שאני משייחה בכל הנוגע לכתיבתה...“

וירג'יניה וולף (רישום: דוד לוי (C))

הכובים ביותר, ואתר השבחים שזרמו אליה על השגיה אלה, הרבתה להביע את חששותיה כדבר נסיגה וכישלון אפשריים. יותר מכל השטה מן התורה והדשדוש במקום, ותמיד היתה לחידושים סגנוניים מפתיעים. באותה עת אף העתיקו בני-הזוג את משכנם כריצ'מונד לכלימסברי, למרכזם של אנשי הרוח הצעירים, רובם בוגרי קיימברידג' ו- אוקספורד, שוירג'יניה כה התגצעה אליהם בהקופת „גלותה“.

כמלכתו הבלתי-מוכתרת של חוג בלומסברי — אותו חוג אינטלקטואלי, שעימו נימנו א.מ. פורטר, לייטון סטארצ'י, קלייב בל, מינארד קייגו ואחרים — דתה וירג'יניה וולף בגאווה ארוסוקראטית כמעט כל „גטע'ור“, שהצליח להסתגל למבולכתה הבלעדית. כנגד „זרים“ לא היססה לטבול את היציה ברשע, ובמיוחד התרעמה על „פלישתה“ של לידיה לופנקובה הרקדנית היפהפיה, שלכדה ברישתה את ידידה מינארד קייגו, וירג'יניה „הקליטה“ בכיסרון רב את מיטבאה הרופי של לידיה באגרותיה,

אגרות בזרם התודעה

ידידה לכתיבה ולעריכה. וירג'יניה הודתה ביימנה ובאיגרותיה כי ספריה הם החליף — החליף עלוב, לדבריה — לילד שנבצר ממנה ללדה. הוצאת „הפוס הוגארט“, שייסדו בני- הוגי שלישי שנים אחר גישואיהם, עלתה בסנים אלה זפרחה, עד כי הסכה לשם-כרדף לספרות האוואנגארד. הוצאה, שסירסמה את ביכורי-יצירתם של ה.ס. אליוט, א.מ. פורטר וקאתרין באנספילד, החלה לפרסם בסנים אלה כספריה של וירג'יניה וולף עצמה, וללא הפוגה: „בר בנט וברת בראון“ (1924), „הקרא הרגיל“ — אסופת כות, סריעבלה כהבקרת המוסף הספרותי של „טיימס“ (1925), „מרת דאלווי“ (1925), „אל הכדלור“ (1927) ו„ארלאנדר“ (1928).

כאגרותיה ללייטון סטארצ'י משנים אלה הירבתה לגלות את לבטיה בבחירת דרכי-כבצ חדשות, שלא דשו בהן עד הנה, לדכרית, מרגע שנתבררה לה „השיטה“, הטכניקה, דרך-הפיר צוב, זרמה כתיבתה מאליה, ללא מעצורים, ב„אל הכדלור“ הגיפה, לצדוה, להשניה

בהיותה כה שש בלבד, ושנה 1941. בה התי- אברה בטביעה סמוך למעניה... חמש השנים המקופלות בכרך השלישי יפוריות ביותר, שנים בהן הרצחה בעיית- ברידג' על סיפורה כזרנית ופירסמה המישה ספרים. הרצאותיה נצטללו ונהגבשו באיחור- מה בסיפרה „הדר לעצמה“, שאה מטבעותיה, משלהי שנות-העשרים, אימצה לעצמה בימינו התגעה לשחרור האשה. שנים אלה פסמנוה אף את תחילת הפסור השני לגישואיה עם העורך והמורל היהודי (בן יועז'החצרי, שנשט למענה את מישרתי כמושל ציליח) — לאר גארד וולף, לו גישה בגיל 30. אחר שהיססה כמושכות אם עליה להישא לאיש או להסדיש את שנותיה ליצירה.

העשור הראשון לגישואיהם עמד בסימן של החקפות טירוף של וירג'יניה והתרעצות של בני-הזוג בין רוסאים, שיעצו לסופרת לבל חסכו את בריאותה בהריון ובלידה. אחרי שנאשי מהריות, פנו השניים במרץ בלתי-

The Flight of Mind, The Letters of Virginia Woolf, Vol. 3 (1923—1928); The Hogarth Press, 1977.

ה חודש הזה ראה אור באנגליה כרך האגרות השלישי של וירג'יניה וולף, וכבר מזדוים עיתוני העולם לצטט בהרחבה חסיפות רבות מתוכו. די בצעם הי עה על פרסומו של ספר, החושף פנים חדשות באי- שיותה המרתקת של וירג'יניה וולף, כדי לרתק את השומת הלב של קוראים חוקרים בברי- טניה ובארצות-הברית, בארצות-הברית כניע פולחן הדמות לשאיים חסרי-תקדים, ובאנני- בריסית קלומכיה, כך מדוח ה„הארלד סריבויר“, נאלצת רשות-המחקר לדחות שוב ושוב הצעות-מחקר, השוסקות ביצירתה. ראש החוג לספרות אנגלית קבל באחני כתיבים ששליש מאנשיו מתמחה בספרות אנגלית, שלישי — בספרות אמריקאית, ואילו השליש הנותך מתמחה בוירג'יניה וולף... כרך האגרות השלישי יחתם את מחציתה הראשונה של סידרה רבת-היקף רגנית, הקרויה „טיסת-התודעה“ (או: „מינסת ההי- דעה“ — הכותרת האנגלית דומשמשעת כמת- כוח), בעריכת ניגיל ניקולסון. העורך הוא בנה של ידידתה הקרובה (יש גורסים: אהובתה) של וירג'יניה וולף, שהובתה בסיפי- רה „ארלאנדר“ — הסופרת ויטה סאקווייל- ווסט, מבנות האצולה האנגלית. בהופעל רבי- יוקרה זה משלים ניקולסון את מיפעלו של אחיינה של הסופרת, בעל זכרות-היוצרים — פרופ' קונסין בל — מחבר הביוגראפיה המצויינת של חדוה המפורסמת.

שנותיה היפות

הסידרה בכללותה תקיף 3,800 מאגרותיה של הסופרת, ששרדו בעשרות ארכיונים ציבוריים ופרטיים, אגרות שנכתבו בין שנת 1838.

אגרות בזרם התודעה

את מידת הלגלוג, שהירבתה לנסך במכתביה. רובם רוויים לגלוג עצמי מהול בלעג, מרושע קמעה, על הזולת. מעניין לדעת מה חשב כל אחד מידידיה שעה שהגיע לידי דיוען מרושע של חבר משותף? הרי ידע, ללא ספק, שדיוקן שלו עצמו, נלעג לא פחות, הונצח בדרך הקאריקטורה באגרת אחרת.

את סגנונה האיגרוני כינתה וירג'יניה וולף עצמה בשם „סגנון קצר וממית“. מכתביה, לא פחות מספריה, מגלים אישיות רבגונית, עולה על גדוהיה, מדהימה בארודיצייה, הנובעת מאליה, ללא הפגנותיות. הפרותיה מרשימות בברק קולע, תמציתי. המכתבים עשויים להבי- היר לא אחת את הגנויס לרעיונותיה ולסגנונה המיוחד. יש בהם גילויים סגנוניים אקסצנט- ריים, הבאים לידי ביטוי בעיקר במערכת- הזמנים האישית שאימצה לעצמה ובכללי הפי- סוק המזורים, האופייניים לכתיבתה. יש באיג- רותיה חומר-גלם רב, בלתי-מוזקק, של רשמים יומיומיים, שנלכדו בהתהוותם. פרט לביו- גראפים ולמהדירים, הנזקקים לאיגרותיה למט- רות תיאורך, יכולות איגרות אלה לשמש לחקרי-יצירתה חומר-גלם היולי ורבי-ערך לכחינת טענונה המיוחד, ול„קורא הרגיל“ — הצצה לחייה הפרטיים של הסופרת, לתויותיה ומחשבותיה קודם שזוקקי עברו טראנספור- מאציה אסתטית.

סוף מן העמוד הקודם

בעלי שולט בי באומנות הפש. המסכן! הוא משלם כהוגן על השגיאה הנוראה ששגה בכך שטולד יהודי. אני דואגת לכך... ובגילוי-לב:

יחסים בין משעממים אותי יותר מתמיד. האם זה נשמע יהיר?... בשנים האחרונות אני בוגדת בטעלי בדמויו עשרות פעמים... הגעתי למסקנה שאהבה היא מחלה, שיג- עון, מגיפה — מחלה משעממת ומונר- טונית, הגורפת לתהומות של בינוניות.

חליפת-המכתבים בין הסופרת לידידה גוסט נפסקה ב-1925 עם פטירתו של הצייר הצרפתי. באגרוצטריות חביבה, האופיינית לכתיבתה, התוודתה לפני אלמנת-ידידתה:

לא תאמיני כמה רציתי שיקרא את מרת דאלווי, ויחבב את ספרו.

בהתרעמה בתמימות על העובדה שו'אק נפטר קודם שזכה להביע דעתו על ספרה.

„מכתב אמיתי“, כתבה לגיטה המבקר הנדע קלייב בל, „צריך להיות סרט של שעות דבוק היטב לפיתוליהמוה. עליו להקליט את הבהוביו ואת צליליו הנמוכים הגבוהים. צריך שיהיו בו צחוק ואהבה ורמו מן הטראגיות שבחוסר-השלימות האנושית“. בכל אלה שכתה